

Guía de Etnografiado

10 de abril de 2019 · 9:50

Paula Ballesteros-Arias, María Masaguer

Distribución aos convidados a formar parte do Grupo Motor e do Grupo de Seguimento

Documento creado por:

Grupo Promotor

Vai condicionar accións de:

Grupo Motor

Grupo de Seguimento

Grupo Promotor

Que é este documento?

Defínese como: un documento que guía a etnografía do proxecto e que tipos de ferramenta etnográficas se levarán acabo en cada unha das fases do proxecto.

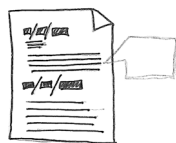
Trátase de facer un deseño da investigación etnográfica de xeito flexible e axustado para cada proceso, é dicir, un plan de traballo etnográfico.

Concíbese como unha folla de ruta.

Documentos que se xeran a partires deste documento

Cadernos de Campo

Guía de Campo

Diario Interno

Diario de Contorna

Diario Externo

A que lle chamamos etnografiado?

A articulación de intencións teóricas e metodolóxicas ao servizo dunha observación a partir dunha pregunta de investigación. É dicir, rexistramos os feitos para situalos nun contexto teórico de interpretación.

As técnicas son un exercicio puntual de investigación ao servizo do conxunto. Permítenos converter unha práctica ou unha acción social en obxecto de estudo e de análise.

Tratarase de tomar consciencia das accións cotiás que suceden ao longo do proxecto a través da observación participante.

Para que?

Ampliar o coñecemento acerca da acción social ou das prácticas sociais nas que estamos interesadas a través da observación. Esta observación atende tanto ao discurso verbal como ao xestual ou de contexto.

A etnografía como unha escritura que leva implícito un rexistro e unha reflexión do que acontece.

¿Que facemos (xs etnógrafxs) ao observar?

Proceso de investigación no que se pretende dar resposta a pregunta “¿que está facendo realmente esta xente?”.

Importante! **Guía de campo:** conxunto de obxectos os que x etnógrafx prestará atención no campo. Cada un deses obxectos será unha categoría de análise, situacións onde temos que prestar atención.

Particularidade deste método

A particularidade desta etnografía é que vai ser escrita polas persoas integrantes dos diferentes grupos. É dicir, vai ter distintas voces. Isto permite:

- Facer un seguimento plural do que acontece ao longo da execución deste proxecto nas diferentes fases.
- Facer un diagnóstico igualmente plural do proceso de traballo.

O Obxectivo: facer patente un proceso de expresión de forma colaborativa e de experimentar **outras formas de escritura**.

Situacións metodolóxicas e técnicas

En etnografía, calquera aplicación dunha técnica de produción de datos empeza por unha guía de campo e deriva no diario de campo.

- Observación participante. Situación metodolóxica que se fai durante o traballo de campo.
- Diario de campo: Rexistro en medios escritos ou audiovisuais.
- Entrevistas.
  - No-estruturadas / Semi-estruturadas / Estruturadas.
- Grupos de Discusión
- Mapeos
- Derivas

(ver Documento de Técnicas)

Tipos de etnografiado

Etnografiado da contorna

Participar de forma activa, observar, rexistrar e reflexionar sobre o proceso dos traballos / as prácticas que realiza o GPromotor. Escrito polo Grupo Promotor.

Etnografiado interno

Participar de forma activa, observar, rexistrar e reflexionar sobre o proceso dos traballos / as prácticas os traballos que realiza o GMotor. Escrito polo Grupo Motor.

Etnografiado externo

Participar de forma pasiva, observar, rexistrar e reflexionar sobre o proceso dos traballos / as prácticas que realiza o GSeguimento. Escrito polo Grupo de Seguimento.

Necesidades para este proxecto

Neste apartado indícase si é necesario facer unha etnografía das distintas fases do proxecto, porque se fai, é dicir, o obxectivo que se procura e, o para que o facemos.

Ademais damos conta das situacións metodolóxicas e técnicas que se recomendan ou son as máis idóneas para rexistrar e facilitar a reflexión do que está acontecendo no marco da proposta deste proceso de estudo etnográfico.

■ Etnografiado da contorna

É necesario. Realízase ao longo de toda a fase “Proposta Preliminar”. Finaliza no momento que se conforma o GMotor, é dicir, cando se inicia a fase de “Concreción colaborativa da proposta”. Retómase nas fases “Difusión de resultados” e de “Revisión final”.

Ten como finalidade: Participar, observar, documentar e rexistrar todo material empírico xerado no campo, incluído o material verbal (diálogos, entrevistas) e o material documental.

Considérase crucial documentar os traballos de campo preliminares xa que constitúen unha base importante do proxecto especialmente á hora de facer un deseño adecuado para a execución do proxecto. Posibilita observar, rexistrar e enfocar o tema de estudo.

Situacións metodolóxicas e técnicas:

- Observación participante
- Guía de campo
- Diario de campo
- Entrevistas a axentes clave

■ Etnografiado interno

É necesario. Realízase ao longo de toda a fase “Concreción colaborativa da proposta” e “Execución do proxecto”

Ten como finalidade: Participar, observar, documentar e rexistrar os traballos realizados no GMotor.

Unha vez concretada a proposta de traballo, deseñaranse unha serie de actividades para levala a cabo. Isto quere dicir que, esta parte do proceso cobrará forma unha vez que se concrete a proposta de traballo e que se defina o plan director.

Ten como finalidade: Documentar e rexistrar todo material empírico xerado no campo, incluído o material verbal (diálogos, entrevistas) e o material documental.

Situacións metodolóxicas e técnicas:

- Guía de campo
- Observación participante
- Diario de campo
- Entrevistas / rexistro de actividades na comunidade obxecto de estudo.

Proposta de diario de campo: (isto é preciso consensualo co Grupo Motor)

Unha das persoas do grupo guiará a escritura. O resto dos integrantes engadirán texto, notas ao marxe, imaxes, etc. Cabe a posibilidade de prantexar que ao remate de cada xuntanza as persoas integrantes do grupo escriba uns comentarios do sucedido e que serán integrados no diario.

O diario sempre estará a disposición dos integrantes do GMotor.

■ Etnografiado externo

É necesario. Ten como finalidade: Observar e documentar o proceso de traballo que se está a facer na fase “Execución do proxecto” por parte do GSeguimento.

Situacións metodolóxicas e técnicas:

- Diario de campo.

Bibliografía empregada para a elaboración do documento e/ou lista de recursos

Díaz de Rada, Ángel. 2011. *El taller del etnógrafo. Materiales y herramientas de investigación en etnografía*. UNED.

Ferrándiz, Francisco. 2011. *Etnografías contemporáneas. Anclajes, métodos y claves para el futuro*. México: Anthopos Editorial, S. L.

García Arboreda, Juan Felipe. 2012. Sobre la práctica de escribir diarios y la mirada antropológica. *Antropología* 2.0. <https://antropo2.wordpress.com/2012/08/20/sobre-la-practica-de-escribir-diarios-y-la-mirada-antropologica/>

Hammersley y Atkinson 2001. *Etnografía. Métodos de investigación*. Paidós.

Rappaport, Joanne. 2007. Más allá de la escritura: la epistemología de la etnografía en colaboración. *Revista Colombiana de Antropología* 43: 197-229.

Restrepo, Eduardo. 2015. El proceso de investigación etnográfica: Consideraciones éticas. *Etnografías Contemporáneas. Revista de antropología social y cultural* 1: 162-179.

Velasco, Honorio e Díaz de Rada, Ángel. 1997. *La lógica de la investigación etnográfica. Un modelo para etnógrafos de escuela*. Madrid: Editorial Trotta.

Exemplos de Diario de campo

- Blog “Eco-antropología” (Argentina): <http://eco-antropologia.blogspot.com.es/2008/02/el-diario-de-campo-o-bitcora-el.html>
- Blog antropuntodevista: Gabriela Vargas-Cetina (México): <http://antropuntodevista.blogspot.com.es/2011/05/el-diario-de-campo-antropologico.html>